

การวิจัยทางการศึกษาปฐมวัย :

การวิจัยการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย

*วาริ เพ็ชสวัสดิ์

การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย เป็นวิธีการที่ผู้ใหญ่ในครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยบิดา มารดาและบุคคลอื่น ๆ ปฏิบัติต่อเด็กทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อให้เด็กมีสุขภาพและสุขภาพจิตที่ดี และยังสามารถสั่งสอนฝึกรอบรมให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสมด้วย สำหรับการนำเสนอเนื้อหาในที่นี่จะนำเสนอตามลำดับคือ แนวคิดทฤษฎีและลักษณะของการวิจัย ตัวอย่างรายชื่องานวิจัย ตัวอย่างบทคัดย่องานวิจัย และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิจัยการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย

แนวคิด ทฤษฎี และลักษณะของการวิจัย

การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยมีหลายวิธี ดังนั้นผู้ปกครองจะต้องเลือกวิธีที่เหมาะสมวิธีใดวิธีหนึ่งหรือผสมผสานหลาย ๆ วิธีการ เพื่อนำมาใช้ให้เหมาะสมกับปัญหา สถานการณ์ ตลอดจนบุคลิกภาพของเด็กแต่ละคน วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยมี ดังนี้

1. การสร้างความผูกพันรักใคร่ เป็นพื้นฐานสำคัญในการอบรมเลี้ยงดู พ่อ แม่ ผู้ปกครองจะต้องเริ่มสร้างความผูกพันรักใคร่ให้เกิดขึ้น ตั้งแต่เด็กยังอยู่ในวัยแรกเกิด พ่อแม่ ผู้ปกครองได้สัมผัสลูกอย่างอ่อนโยน อุ้มอย่างทะนุถนอมเลี้ยงดูเอาใจใส่ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับเด็ก ดูแลความสุขสบายต่าง ๆ พูดคุยกับเด็กด้วยเสียงที่นุ่มนวล เป็นต้น สิ่งนี้จะเป็นพื้นฐานที่จะช่วยให้การอบรมในวัยเด็กได้ผลดี อีกทั้งยังเป็นการสร้างความผูกพันรักใคร่ให้เกิดขึ้นกับเด็กอีกด้วย

2. ระบบการให้รางวัลทางด้านบวก เป็นวิธีที่ใช้ได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อเด็กได้กระทำพฤติกรรมที่พึงปรารถนา จะมีการให้รางวัลหรือสิ่งตอบแทน เช่น ความรัก ความสนใจ คำชมเชย ซึ่งจะทำให้การกระทำนั้น ๆ เกิดขึ้นอีก

* รองคณบดีคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสกลนคร

3. พ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้มีศีลธรรม ประพฤติปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีงาม และถูกต้อง

4. การควบคุมสิ่งแวดล้อม พ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องจัดสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เช่น การจัดให้เล่นเกมเพื่อเด็กจะได้รู้จักกฎเกณฑ์ และการรู้แพ้รู้ชนะ การจัดหาหนังสือที่มีประโยชน์อ่านให้เด็กฟัง เพื่อให้เกิดนิสัยรักการอ่าน เป็นต้น

5. วิธีการตอบสนองกลับ เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้พูดเพื่อแสดงความรู้สึกของตนเองออกมาทั้งทางบวกและทางลบ เมื่อเด็กมีปัญหาพ่อแม่ผู้ปกครองควรตัดสินใจฟังเด็กว่ากำลังพูดอะไร เมื่อเด็กพูดจบพ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องสะท้อนความรู้สึกที่เด็กได้แสดงออกกลับไป ด้วยคำพูดของพ่อแม่ผู้ปกครองเอง ซึ่งจะทำให้เด็กรู้สึกว่าตนเองเป็นที่ยอมรับและมีคุณค่า อันจะส่งผลให้พ่อแม่ผู้ปกครองและเด็กเข้าใจได้ตรงกัน

6. การควบคุมพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ พ่อแม่ผู้ปกครองควบคุมพฤติกรรมเหล่านี้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับปัญหา วิธีการที่ใช้ในการแก้ปัญหาได้แก่

6.1 การแยกเด็กออกจากกลุ่มในช่วงเวลาสั้น ๆ

6.2 การแยกตัวของพ่อแม่ผู้ปกครอง

6.3 การห้ามไม่ให้เด็กทำสิ่งหนึ่งที่สำคัญสำหรับตัวเด็กในช่วงเวลาหนึ่ง

6.4 การตี จะใช้ก็ต่อเมื่อใช้วิธีการอื่นไม่ได้ผลแล้ว ไม่ควรทำกับเด็ก 2 ขวบและไม่ควรกระทำอย่างรุนแรง

วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยที่ไม่เหมาะสม

วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยที่ไม่เหมาะสม มีดังนี้

1. การสั่งสอนไม่ควรเป็นการเทศนา เพราะจะทำให้เด็กเบื่อ ไม่สนใจใยดีที่จะฟัง ดังนั้นในการอบรมเลี้ยงดูพ่อแม่ ผู้ปกครองจะต้องสอนด้วยเหตุผลนั้น ๆ อย่างชัดเจนและเข้าใจง่าย

2. การดูตำ ไม่ควรนำมาใช้เพราะจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกเกลียดพ่อ แม่ ผู้ปกครอง

3. การขู่ พ่อแม่ผู้ปกครองมักใช้คำขู่เด็กเมื่อมีความโกรธหรือเด็กไม่ยอมทำตาม หรือไม่เชื่อฟัง ดังนั้น ในการสอนหรืออบรมเด็กไม่ควรนำคำขู่มาใช้

4. การพูดเสียดสี เหน็บแนม หรือถากถาง ที่พ่อแม่ผู้ปกครองประสงค์ทำเพื่อประชดหรือให้เด็กได้เจ็บโดยหวังว่าเด็กจะมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น แต่ในข้อเท็จจริงแล้วกลับกลายเป็นการทำลายสัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองกับเด็ก

5. การสัญญา สัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองและเด็ก ควรอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อถือเชื่อใจซึ่งกันและกันไม่ใช่การสัญญา

6. การติดสินบน จะทำให้เด็กทำดีเพียงชั่วคราวเท่านั้น แต่ในระยะยาวแล้วจะไม่ได้ผล เพราะไม่สามารถติดตัวเด็กเป็นนิสัยได้

7. การหลอกหรือหยอกล้อเด็กในทางที่ไม่ควร เพื่อหวังผลให้เด็กหยุดพฤติกรรมที่กำลังทำอยู่หรือเพื่อความสนุกสนาน นอกจากจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกกลัวโดยไร้เหตุผลแล้ว ยังเป็นการขัดขวางความอยากรู้อยากเห็นของเด็กอีกด้วย

บทบาทของพ่อแม่ ผู้ปกครองในการอบรม การเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย

พ่อแม่ ผู้ปกครองนอกจากจะเลี้ยงดูเด็กให้มีร่างกายแข็งแรง ไม่เจ็บไข้ได้ป่วยแล้วยังจะต้องให้มีการพัฒนาทางจิตใจ และทางสังคมในเชิงจิตวิทยาให้กับเด็กด้วย บทบาทของพ่อแม่ ผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย มีดังนี้

1. การตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเด็กอย่างเพียงพอ ซึ่งความต้องการพื้นฐานของเด็กแต่ละวัยไม่เหมือนกัน เด็กแรกเกิดจะมีความต้องการทางร่างกายมาก ดังนั้นพ่อแม่ควรดูแลเรื่องอาหารการกิน การนอน การขับถ่าย และเมื่อเด็กโตขึ้นควรให้ความมั่นคงปลอดภัย ความอบอุ่น และความรัก
2. การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการพัฒนาการของเด็ก ซึ่งได้แก่ การจัดให้เด็กได้พบกับสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาของเด็ก การเป็นตัวอย่างที่ดีให้เด็กเลียนแบบ เป็นต้น
3. การยอมรับในสิทธิของความเป็นคนของเด็ก การอบรมเลี้ยงดูเด็กของพ่อแม่ผู้ปกครองมักจะมี 2 แบบ (จิวรรณ กินาวงศ์. 2533 : 88-91) คือ 1) แบบอัตตาริปไตย หมายถึงการที่พ่อแม่ผู้ปกครองใช้กฎเกณฑ์ตายตัวและทำทุกอย่างตามกฎเกณฑ์ เด็กที่ทำผิดมักจะถูกลงโทษอย่างรุนแรง และ 2) แบบประชาธิปไตย คือการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างมีเหตุผล ให้เด็กมีสิทธิเสรีภาพ การยอมรับในสิทธิความเป็นคนของเด็ก

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและผลต่อพฤติกรรมของเด็ก

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและผลต่อพฤติกรรมของเด็ก มีลักษณะดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อและแม่ หมายถึง บทบาทของพ่อแม่ของเด็กในฐานะคู่สมรสจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ที่มีต่อพฤติกรรมของเด็กเป็นดังนี้ (จิวรรณ กินาวงศ์. 2533 : 84)
  - 1.1 ครอบครัวที่เรียกว่า "บ้านแตก" (Broken Home) ซึ่งได้แก่ ครอบครัวที่พ่อแม่หย่าร้างกัน หรือแยกกันอยู่ จะทำให้เด็กมีปัญหาในเรื่องของการปรับตัวและทำให้เด็กมีพฤติกรรมเกรงมีปมด้อย เป็นโรคประสาท
  - 1.2 ครอบครัวที่พ่อแม่ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับชีวิตสมรสได้ดี เช่น ทะเลาะกันบ่อย ๆ จะทำให้เด็กมีปัญหาได้
  - 1.3 ครอบครัวที่พ่อแม่ไม่มีเวลาให้แก่เด็ก จะทำให้เด็กรู้สึกถูกทอดทิ้ง ขาดความรัก และความเอาใจใส่ อาจส่งผลให้เด็กมีบุคลิกลักษณะไม่ดีเท่าที่ควร
  - 1.4 เด็กกำพร้า เช่น พ่อแม่เสียชีวิต หรือแต่งงานใหม่ จะส่งผลต่อการปรับตัวของเด็กเป็นอย่างมาก
  - 1.5 ครอบครัวที่มีบรรยากาศเป็นกันเอง พ่อแม่รักใคร่กันดี จะช่วยให้เด็กเจริญเติบโตไปในทางที่ดีและเด็กจะไม่มีปัญหา

2. ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูก หมายถึง ความรู้สึกที่พ่อแม่มีต่อลูกและความรู้สึกที่ลูกมีต่อพ่อแม่ ความสัมพันธ์แบบนี้มักจะขึ้นอยู่กับเจตคติของพ่อแม่ที่มีต่อลูก ทั้งนี้เพราะพ่อแม่มีเจตคติต่อลูกอย่างไร ก็จะปฏิบัติต่อลูกอย่างนั้น ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 แบบ ดังนี้ (จวีวรรณ กินาวงศ์ 2533. 84-87)

2.1 พ่อแม่รักและคอยช่วยเหลือเอาใจใส่ลูกมากเกินไป ผลที่พ่อแม่ตามใจเด็กมากเกินไป ทำให้เด็กต้องพึ่งพาผู้อื่นตลอดเวลา เด็กไม่กล้าทำอะไรเอง ตัดสินใจอะไรตามลำพังไม่ได้ เมื่อเข้าโรงเรียนจะประสบปัญหายุ่งยากต่าง ๆ

2.2 พ่อแม่เอาใจลูกมากเกินไป พ่อแม่ประเภทนี้จะตามใจลูกและยอมลูกทุกอย่าง ต่อไปเด็กพวกนี้จะเป็นคนที่ดื้อรั้น ไม่ยอมฟังผู้ใหญ่ และเอาแต่ใจตนเอง

2.3 พ่อแม่ที่ทอดทิ้งเด็ก พ่อแม่ประเภทนี้จะไม่เอาใจใส่เด็ก ไม่คำนึงถึงสวัสดิภาพของเด็ก ผลของการที่พ่อแม่ทิ้งเด็กมากเกินไปจะทำให้เด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าว ชอบเรียกร้องความสนใจ ไม่เชื่อฟังคำสั่งสอน ชอบทะเลาะกับเพื่อนฝูงอยู่เสมอ หรือเป็นเด็กที่ยอมแพ้ผู้อื่น ขี้อาย ซลาดกัว และมึนงงที่ไม่นั่นคง

2.4 พ่อแม่ยอมรับเด็ก พ่อแม่ประเภทนี้จะยอมรับและเห็นความสำคัญของเด็กทำให้เด็กเกิดความอบอุ่น ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และเด็กเป็นไปอย่างราบรื่น

2.5 พ่อแม่ที่ชอบบังคับลูก พ่อแม่ประเภทนี้จะให้เด็กทำตามทุกอย่าง เด็กจะมีพฤติกรรมทางสังคมดี มีสัมมาคารวะมากกว่าเด็กที่พ่อแม่ปล่อยให้ไปเป็นอิสระ แต่อย่างไรก็ตามเด็กพวกนี้จะเป็นคนขี้อาย มีความรู้สึกไวต่อสิ่งทีมากกระทบกระเทือน มีปมด้อย ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น

2.6 พ่อแม่ยอมจำนนต่อลูก พ่อแม่ประเภทนี้จะยอมให้ลูกเป็นใหญ่ มีสิทธิภายในบ้าน ลูกต้องการอะไรพ่อแม่จะหามาให้ทั้งสิ้น จะทำให้ลูกทำตัวเป็นนายชมพ่อแม่ ไม่ค่อยเคารพนับถือพ่อแม่เท่าที่ควร

แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของนักการศึกษา

นักการศึกษาในประเทศต่าง ๆ ได้เล็งเห็นความสำคัญของเด็กปฐมวัยมากและได้วางรากฐานการศึกษาระดับนี้ขึ้น ซึ่งนักศึกษาที่จะกล่าวถึงมีดังนี้

1. เฟรเดอริช (Friedrich Froebel : 1782-1852) นักการศึกษาชาวเยอรมัน ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็น บิดาแห่งการอนุบาล เฟรเดอริชมีความเชื่อว่าควรส่งเสริมพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็กให้เจริญขึ้นด้วยการกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์อย่างเสรี โดยใช้การเล่นและกิจกรรมเป็นเครื่องมือ เฟรเดอริชได้ตั้งชื่อโรงเรียนของเขาว่า Kindergarten แปลว่า สวนเด็ก (Children's Garden) เหตุที่ตั้งชื่อเช่นนี้ ก็เพราะมีความเชื่อว่าเด็กจะพัฒนาได้ก็ต้องอาศัยการดูแลเอาใจใส่ เช่นเดียวกับที่ต้นพืชเติบโตได้เพราะมีการดูแลอย่างดี (นิตยา ประพฤติกิจ. 2536 : 5) ส่วนอุปกรณ์หลักของเฟรเดอริชนั้นเรียกว่า "ของขวัญ" (Gifts) ซึ่งมีทั้งหมด 6 ชิ้น

ภาพประกอบ 2.1 เฟรอเบล (Friedrich Froebel : 1782-1852)

นักการศึกษาชาวเยอรมันผู้เป็นบิดาแห่งการอนุบาล
ที่มา : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2538 : 63)

2. ดร.มอนเตสซอรี (Montessori : 1870-1932) เป็นนักจิตวิทยาและแพทย์ชาวอิตาลี ผู้ซึ่งมีแนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาล้ายๆ กับของเฟรอเบล ส่วนที่แตกต่างกัน คือให้เสรีภาพแก่เด็กเพื่อแสวงหาความรู้โดยปล่อยให้เด็กหาประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมด้วยตนเองตามความสมัครใจ โดยถือความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรม การจัดสภาพที่เรียนให้เหมือนบ้านซึ่งเธอเรียกว่า "บ้านเด็ก" (Children's House) นอกจากนี้ มอนเตสซอรียังเน้นเรื่องสุขภาพอนามัย จัดให้มีการตรวจสุขภาพทุกเช้า วัดความสูงรอบอก รอบแขน รอบศีรษะ ชั่งน้ำหนักอย่างน้อยเดือนละครั้ง เพื่อศึกษาความเจริญเติบโตของเด็ก

ภาพประกอบ 2.2 ดร.มอนเตสซอรี (Montessori : 1870-1932)

นักการศึกษาชาวฝรั่งเศส ผู้มีแนวคิดว่าการจัดสภาพสถานที่เรียนให้เหมือนบ้าน
ที่มา : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2538 : 66)

3. รูสโซ (Jean Jacques Rousseau : 1712-1778) เป็นนักปราชญ์ชาวฝรั่งเศส ที่มีความเชื่อว่า "เด็กก็คือเด็ก ไม่ควรปฏิบัติต่อเด็กเหมือนกับว่าเด็กเป็นผู้ใหญ่ย่อส่วน" ในปี ค.ศ. 1762 เขาได้พิมพ์หนังสือออกเผยแพร่ เรื่อง "Emile" ซึ่งในหนังสือเล่มนี้ ได้กล่าวถึงการศึกษาควรเริ่มต้นตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งอายุ 25 ปี และยังได้เน้นถึงความจำเป็นที่จะต้องให้เด็กพัฒนาไปตามธรรมชาติ มากกว่าการเตรียมความพร้อมเพื่ออนาคต

ภาพประกอบ 2.3 รูสโซ (Jean Jacques Rousseau : 1712-1778)
นักการศึกษาชาวฝรั่งเศส ผู้มีแนวคิดว่าการจัดการศึกษาควรให้สอดคล้องกับธรรมชาติ
และพัฒนาการของเด็ก

ที่มา : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2538 : 61)

4. เปสตาลอสซี (Johann Heinrich Pestalozzi : 1746-1827) เขามีแนวความคิดคล้าย ๆ กับรูสโซ่มากที่ว่าการศึกษาต้องเป็นไปตามธรรมชาติ และเป็นการพัฒนาตนเอง เขาถือว่าการสอนให้คนมีใจเมตตากรุณาต่อกันมีคุณค่ามากกว่าการสอนให้มีความรู้ หลักการที่ใช้สอนนั้นครูจะต้องคำนึงถึงธรรมชาติ และความพร้อมของเด็กเป็นสำคัญ สอนให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง และลงมือกันค้นหาความรู้ด้วยการใช้ประสาทสัมผัส

ภาพประกอบ 2.4 เปสตาลอสซี (Johann Heinrich Pestalozzi : 1746-1827)
นักการศึกษาชาวฝรั่งเศส ผู้มีแนวคิดว่าการสอนเด็กครูควรคำนึงถึงธรรมชาติของเด็ก

ที่มา : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2538 : 62)

ผู้วิจัยสนใจศึกษาถึงวิธีการที่พ่อแม่ผู้ปกครองใช้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย หรืออาจจะศึกษาว่าผลที่เกิดจากการอบรมเลี้ยงดูด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน เช่น การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด แบบทะนุถนอม แบบปล่อยปละละเลย เป็นต้นว่าจะส่งผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์หรือไม่ ซึ่งพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ได้แก่ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความมีวินัย การช่วยเหลือ เป็นต้น

ตัวอย่างรายชื่องานวิจัย

1. การศึกษาความเชื่อมั่นในตนเอง และวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันและอยู่ในชั้นเรียนของครูที่มีพฤติกรรมทางวาจาและท่าทางแตกต่างกัน (แจ่มจันทร์ เกียรติกุล. 2531)
2. ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มและกิจกรรมสร้างสรรค์ปกติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและแบบรักทะนุถนอม (อารีเกษมรติ. 2533)
3. การศึกษาพฤติกรรมการช่วยเหลือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน (รัตนวดี รอดภิรมย์. 2533)
4. การศึกษาการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองของเด็กก่อนวัยเรียน ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่มารับบริการจากหน่วยงานทางการศึกษาและฟื้นฟูสมรรถภาพในกรุงเทพมหานคร (สุณีย์บรรจง. 2535)
5. การศึกษาบทบาทของบิดามารดาในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยในเขตเมือง (อรทัย รัตนมณี. 2537)

ตัวอย่างบทคัดย่องานวิจัย

ชื่อเรื่องวิจัย	การศึกษบทบาทของบิดามารดาในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยในเขตเมือง
ชื่อผู้วิจัย	อรทัย รัตนมณี
ปีที่วิจัยสำเร็จ	2537

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษบทบาทของบิดามารดาในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยในเขตเมือง ในด้านการหาเลี้ยงครอบครัว การส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ การเป็นสื่อกลางของครอบครัว และการพัฒนาตนเองในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี โดยส่งแบบสอบถามให้แก่บิดาเด็กปฐมวัยจำนวน 399 ฉบับ ได้รับคืน 341 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 85.25 และสัมภาษณ์บิดา จำนวน 42 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า บิดาส่วนใหญ่ปฏิบัติบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยบ่อย หรือเป็นประจำทั้ง 4 ด้าน ยกเว้น การพาลูกไปเล่นกีฬาหรือออกกำลังกาย และการร่วมวางแผนปรึกษาหารือหรือพูดคุยเรื่องการเลี้ยงดูลูกกับคนอื่นในครอบครัว หรือญาติผู้ใหญ่ ดังนี้

1. การหาเลี้ยงครอบครัว บิดาส่วนใหญ่ปฏิบัติเป็นประจำมากที่สุดในเรื่องการเสียสละความสุขส่วนตัวให้ลูก และทำงานพิเศษเพิ่มมากขึ้น

2. การส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ด้านร่างกาย บิดาส่วนใหญ่ปฏิบัติเป็นประจำมากที่สุดคือการดูแลและพยาบาลเมื่อลูกไม่สบาย การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ การป้องกันอุบัติเหตุ ด้านสติปัญญา บิดาส่วนใหญ่ปฏิบัติเป็นประจำมากที่สุดในเรื่องการตอบคำถามเมื่อลูกซักถาม ชักชวนให้ลูกดูสิ่งที่น่าสนใจและสนทนาซักถามเกี่ยวกับสิ่งที่ลูกพบเห็น ด้านอารมณ์บิดาส่วนใหญ่ปฏิบัติเป็นประจำมากที่สุดในเรื่องการยกย่องชมเชยเมื่อลูกทำความดี ฝึกให้ลูกปฏิบัติสิ่งที่ตั้งงาม ด้านสังคมบิดาส่วนใหญ่ปฏิบัติเป็นประจำมากที่สุดในเรื่องฝึกให้ลูกรู้จักแบ่งปันสิ่งของและรู้จักความสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ

3. การเป็นสื่อกลางของครอบครัว บิดาส่วนใหญ่ปฏิบัติเป็นประจำมากที่สุดในเรื่องการสร้างบรรยากาศที่เป็นสุขในครอบครัว และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสามีภรรยา

4. การพัฒนาตนเองในการปฏิบัติตนเป็นบิดาที่ดี บิดาส่วนใหญ่ปฏิบัติเป็นประจำมากที่สุดในเรื่อง การพยายามเป็นแบบอย่างที่ดี และปรับปรุงนิสัยของตนเอง

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการวิจัยการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย

1. การวิจัยในลักษณะนี้ยังทำกันน้อย ซึ่งสามารถทำวิจัยได้อีกมาก

2. การศึกษาพฤติกรรมของพ่อแม่ในการอบรมเลี้ยงดูสามารถทำได้หลายวิธี แต่จากการศึกษา งานวิจัยพบว่าจะใช้วิธีการเชิงปริมาณในการเก็บข้อมูล เช่น การใช้แบบสอบถาม (อรทัย รัตนมณี. 2537) ส่วนวิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีเชิงคุณภาพพบว่าทำกันน้อยมากน่าจะสนับสนุนให้ใช้วิธีการนี้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้มากขึ้น ซึ่งได้แก่ วิธีการสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นต้น ทั้งนี้จะทำให้ได้สารสนเทศที่น่าสนใจมากขึ้น

3. ผู้วิจัยอาจจะสนใจพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ที่ได้รับอิทธิพลมาจากวิธีการเลี้ยงดู เช่น พฤติกรรม การช่วยเหลือ (รัตนวดี รอดภิรมย์. 2531) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเสียสละ ความอดทน หรือ อาจจะศึกษาความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมศิลปะ ฯลฯ ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน

4. ผู้วิจัยอาจจะศึกษาหรือวิจัยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย ในลักษณะต่อไปนี้

4.1 อาจจะเปรียบเทียบพฤติกรรมความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน (พฤติกรรมอาจจะเปลี่ยนเป็นพฤติกรรมด้านอื่น ๆ เช่น การเสียสละ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ฯลฯ)

4.2 อาจจะศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ หรืออาจจะใช้วิธีการสอบถาม หรือสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพ่อ แม่ ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย

บทสรุป

การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย เป็นการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยให้มีการพัฒนาการด้านต่าง ๆ ที่สมบูรณ์ ซึ่งได้แก่ พัฒนาการด้านร่างกาย สังคม อารมณ์-จิตใจ และสติปัญญา เพื่อให้ดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กมีหลายวิธี โดยพ่อ แม่ ผู้ปกครองจะต้องเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่ง หรือผสมผสานหลาย ๆ วิธีการที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย

นักการศึกษาที่มีแนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยที่มีชื่อเสียง ได้แก่ เพรอบเบลผู้ซึ่งมีความเชื่อว่าควรส่งเสริมพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็กให้เจริญขึ้นด้วยการกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์อย่างเสรี โดยใช้การเล่นและกิจกรรมเป็นเครื่องมือ ดร.มอนเตสซอรี ผู้ซึ่งมีแนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาว่าควรให้เสรีภาพแก่เด็กเพื่อแสวงหาความรู้ โดยปล่อยให้เด็กหาประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง ตามความสมัครใจ ถือความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรม และการจัดสภาพที่เรียนให้เหมือนบ้าน รุสโซ ผู้ซึ่งมีแนวความคิดว่าไม่ควรปฏิบัติต่อเด็กเหมือนกับว่าเด็กเป็นผู้ใหญ่ย่อส่วน และยังได้กล่าวถึงการศึกษาคควรเริ่มต้นตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งอายุ 25 ปี โดยเน้นถึงความจำเป็นที่จะต้องให้เด็กพัฒนาไปตามธรรมชาติมากกว่าการเตรียมความพร้อมเพื่ออนาคต และเปสตาลอซซี ผู้ซึ่งมีแนวความคิดว่าการศึกษาต้องเป็นไปตามธรรมชาติ และเป็นการพัฒนาตนเอง หลักการที่ใช้สอนนั้นครูจะต้องคำนึงถึงธรรมชาติ และความพร้อมของเด็กเป็นสำคัญ สอนให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงและลงมือกันค้นหาความรู้ด้วยการใช้ประสาทสัมผัส

บรรณานุกรม

- แจ่มจันทร์ เกียรติกุล. การศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองและมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน และอยู่ในชั้นเรียนของครูที่มีพฤติกรรมทางวาจาและท่าทางแตกต่างกัน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.
- ฉวีวรรณ กินาวงศ์. การศึกษาเด็ก. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2533.
- นิตยา ประพุดติกิจ. การพัฒนาเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2536.
- รัตนวดี รอดภิรมย์. การศึกษาพฤติกรรมช่วยเหลือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. 2533.
- วารุ เพ็งสวัสดิ์. การวิจัยทางการศึกษาปฐมวัย. สกลนคร : โปรแกรมวิชาการวัดผลการศึกษาคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสกลนคร, 2542.
- ..... . รายงานการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์งานวิจัยทางการศึกษาปฐมวัย. สกลนคร : โปรแกรมวิชาการวัดผลการศึกษาคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสกลนคร, 2542.
- สุโขทัยธรรมาธิราช, มหาวิทยาลัย. เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมการสอนประถมศึกษา หน้าที่ 1-8. พิมพ์ครั้งที่ 5. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2538.
- สุณีย์ บรรจง. การศึกษาการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองของเด็กก่อนวัยเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่มารับบริการจากหน่วยงานทางการศึกษา และฟื้นฟูสมรรถภาพในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- อรทัย รัตนมณี. การศึกษาบทบาทของบิดาในการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยในเขตเมือง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- อารี เกษมรัตติ. ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มและกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและแบบรักทะนุถนอม. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.
- Biehler, Robert. Child Development : And Introduction. Boston : Houghton Mifflin Comp., 1976.
- Rogers, D. Child Psychology. 2nd ed. California : Wadsworth Publishing, 1977.